

**ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ «ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ»
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ**

ΣΠΥΡΟΣ ΧΟΪΔΑΣ

This study presents evidence that linguistic grammars published around 1970 have a different source of topics to which their examples refer, from school grammars for foreign language learning, of the same time. Linguistic grammars are shown to be sensitive to the sociopolitical conditions of the time, unlike school grammars which are more reserved in the choice of topics. Some implications of the study for long-scale investigations are presented.

1. Εισαγωγή

1. Το 1972, ο William Labov, με το θεμελιώδες για την κοινωνιογλωσσολογία άρθρο του "The Social Stratification of (r) in New York City Department Stores"¹, επισημαίνει ότι είναι δυνατόν να περιγραφούν οι κοινωνικές παράμετροι της γλωσσικής συμπεριφοράς κοινωνικών και επαγγελματικών ομάδων. Χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς αυτής παρέχουν πληροφορίες για τη γεωγραφική προέλευση, την ηλικία, το φύλο, την επαγγελματική απασχόληση, την κοινωνική τάξη, τη διάθεση ή το γλωσσικό περιβάλλον του ομιλητή.

Η μελέτη αυτή² προσπαθεί να προσδιορίσει εάν διαφοροποιείται και πώς το θεματικό περιεχόμενο των παραδειγμάτων επιστημονικών (γλωσσολογικών) γραμματικών της Αγγλικής, από το περιεχόμενο σχολικών γραμματικών για ξενόγλωσσους, με βάση α) επιστημονικές σκοπιμότητες β) κοινωνικούς περιορισμούς που κάθε ομάδα δέχεται στη σύνθεση των παραδειγμάτων. Για λόγους που θα εκτεθούν στην πορεία αυτής της μελέτης, η ανάλυση περιορίζεται σε ορισμένες εκδόσεις γραμματικών της περιόδου γύρω στο 1970, στις ΗΠΑ.

1.1 Υπόθεση

Η ιστορία κάθε επιστήμης παρουσιάζει ορισμένες βασικές τάσεις. Στη γλωσσολογία διακρίνονται κυρίως η τάση για ταξινόμηση και η τάση για θεωρητική ανάλυση του γλωσσικού υλικού. Χωρίς να θεωρούμε ότι υπάρχουν αδιαπέραστα στε-

¹ σ. 67

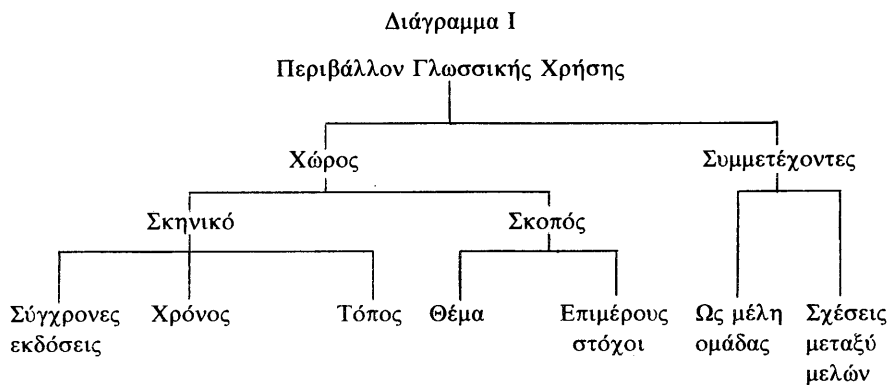
² Ανακοινώθηκε στη Γλωσσική Εταιρεία Αθηνών το Μάιο του 1983.

γανά μεταξύ της μιας προσπάθειας και της άλλης, μπορούμε με βεβαιότητα να υποστηρίξουμε ότι οι σχολικές γραμματικές τείνουν να χρησιμοποιήσουν μεθόδους ταξινόμησης, ενώ οι επιστημονικές γραμματικές, και ειδικότερα εκείνες που κύριο αντικείμενο μελέτης τους είναι οι καθολικές δομές της γλώσσας, τείνουν περισσότερο να χρησιμοποιήσουν μεθόδους θεωρητικής ανάλυσης. Η υπόθεση αυτής της μελέτης είναι ότι διαφορετικοί παράγοντες που υπεισέρχονται στη συγγραφή επιστημονικών και σχολικών γραμματικών πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα την επιλογή και χρήση παραδειγμάτων που αναφέρονται σε διαφορετικά θέματα. Από ένα απεριόριστο δηλαδή αριθμό θεμάτων από τα οποία μπορεί να επιλέξει κανείς παραδείγματα, θα πρέπει να υπάρχει προτίμηση ή αποφυγή ορισμένων θεμάτων από κάθε μια κατηγορία συγγραφέων. Τέτοιοι παράγοντες είναι:

- α) διαφορετική προσέγγιση και ανάλυση του γλωσσικού υλικού
- β) διαφορετικοί στόχοι των δύο κατηγοριών συγγραφέων
- γ) διαφορετικές ομάδες, κατά κανόνα ηλικίες, πάντα όμως εθνικότητες, στις οποίες απευθύνονται τα δύο είδη γραμματικών – οι σχολικές γραμματικές για ξενόγλωσσους απευθύνονται πάντα σε αλλοεθνείς, ενώ οι επιστημονικές γραμματικές απευθύνονται σε αμερικανούς αλλά και αλλοεθνείς.

1.2 Περιβάλλον Γλωσσικής Χρήσης

Βασική έννοια στην κοινωνιογλωσσολογική έρευνα είναι η έννοια του περιβάλλοντος γλωσσικής χρήσης. Στοιχεία του περιβάλλοντος υπεισέρχονται στην έκφραση και κατανόηση των γλωσσικών προτάσεων. Βασικά στοιχεία³ που συγκροτούν το υπό εξέταση περιβάλλον είναι ο χώρος και οι συμμετέχοντες ομιλητές. Στοιχεία του χώρου είναι ο χρόνος, ο τόπος, και οι σύγχρονες εκδόσεις. Τους συμμετέχοντες, εξ άλλου χαρακτηρίζει η ιδιότητά τους ως μέλη μιας ομάδας, και οι σχέσεις μεταξύ τους. Σχηματικά μπορούμε να παραστήσουμε τα στοιχεία του πραγματικού περιβάλλοντος όπως στο διάγραμμα I.

³ Η διάκριση σκηνικού, συμμετεχόντων, σκοπού, γίνεται από τον Fishman (1972:48). Παρόμοιο διάγραμμα χρησιμοποιούν οι Penelope Brown και Collin Fraser (1979). Το διάγραμμα εδώ είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες περιγραφής του υπό εξέταση θέματος.

Το σκηνικό συγκροτούν ο τόπος και ο χρόνος που χρησιμοποιείται η γλώσσα. Το σκηνικό εδώ συγκροτούν επιστημονικές και σχολικές γραμματικές με παρόμοιο τόπο και χρόνο έκδοσης (ΗΠΑ, γύρω στο 1970). Το σκοπό τον καθορίζουν οι επί μέρους προθέσεις και θέματα που τίγονται ή δεν τίγονται στην επιδίωξη ενός σκοπού. Σκοπός των σχολικών γραμματικών είναι να αναπτύξουν στους μαθητές την ικανότητα να μιλούν, να κατανοούν, να διαβάζουν και να γράφουν την ξένη γλώσσα. Σε σχέση με το στόχο αυτό πρέπει να γίνουν κατανοητά από το μαθητή στοιχεία της φύσης της γλώσσας, όπως π.χ. το γεγονός ότι παρουσιάζει φωνολογικές, μορφολογικές, συντακτικές και λεξιλογικές δομές, που προσδιορίζουν διαλεκτική χρήση της γλώσσας. Στο πνεύμα των στόχων αυτών ο William Slager (1973) συνοψίζει την ανάγκη για γλωσσική χρήση στο περιβάλλον, κατά την εκμάθηση:

1) Οι καταστάσεις στις οποίες γίνεται αναφορά πρέπει να είναι σχετικές και άμεσα χρήσιμες.

2) Τα χρησιμοποιούμενα γλωσσικά στοιχεία πρέπει να ανταποκρίνονται στο επίπεδο εκπαίδευσης των μαθητών.

3) Η γλώσσα πρέπει πάντα να χρησιμοποιείται με φυσικό τρόπο και να αναφέρεται σε πραγματικές καταστάσεις.

4) Οι προτάσεις, ειδικά για αρχάριους, πρέπει να αναφέρονται σε απλά φυσικά χαρακτηριστικά.

Υπάρχουν λοιπόν κάποιες σκέψεις για προδιαγραφές στις σχολικές γραμματικές που δεν ισχύουν για τις επιστημονικές γραμματικές. Οι στόχοι των γλωσσολόγων μελετητών διαφέρουν. Αυτοί κατέχουν και τις τέσσερις γλωσσικές δεξιότητες (ομιλία, κατανόηση, ανάγνωση, γραφή), έχουν δε ως κύριο στόχο τη μελέτη των καθολικών δομών, και της γλωσσικής ικανότητας. Κατά τον Chomsky⁴ η γραμματική μιας γλώσσας αποσκοπεί στο να παρουσιάσει με σαφή μορφή τους μηχανισμούς της γλώσσας που γνωρίζουν οι ομιλητές της. Επίσης, αποσκοπεί στο να ερμηνεύσει την ικανότητα των ομιλητών να κατανοούν οποιαδήποτε πρόταση της γλώσσας, και να παράγουν προτάσεις κατάλληλες κατά περίπτωση και κατανοητές στους άλλους ομιλητές, αν και οι προτάσεις αυτές μπορεί να μην έχουν λεχθεί ή γραφτεί ποτέ πριν. Η γραμματική μιας γλώσσας περιγράφει, δηλαδή, πώς οι ομιλητές μιας γλώσσας κάνουν απεριόριστη χρήση του πεπερασμένου συστήματος των βασικών συντακτικών στοιχείων, του λεξιλογίου και των συνδυαστικών κανόνων. Ήδη από το 1957 ο Chomsky⁵ είχε προτείνει ότι πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ γραμματικότητας (grammaticality) και σημαντικότητας (meaningfulness) σε σχέση με την αποδοχή ή μη των προτάσεων. Επίσης η Robin Lakoff⁶ διακρίνει αιτίες που προκαλούν προβλήματα αποδοχής των προτάσεων και συμπεραίνει ότι η γλωσσολογική θεωρία πρέπει να αναπτύξει μηχανισμούς περιγραφής και διάκρισης όλων των τύπων γλωσσικής ανωμαλίας, γιατί κι αυτοί εμπίπτουν στο χώρο της γλωσσικής χρήσης.

⁴ Aspects of the Theory of Syntax, 1965.

⁵ Syntactic Structures.

⁶ 1971:115.

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι στις σχολικές γραμματικές της υπό εξέταση περιόδου προέχει η αντίληψη για φυσική χρήση της γλώσσας κατά την εκμάθηση με άμεση και σαφή αναφορά στο περιβάλλον, καθώς και η ανάγκη για σωστή οργάνωση και διαβάθμιση της διδασκαλίας των γλωσσικών δομών. Διαφορετικά απ' ότι συμβαίνει εδώ, στις επιστημονικές γραμματικές το καθοριστικό στοιχείο είναι η αντίληψη ότι η γλώσσα κάνει απεριόριστη χρήση πεπερασμένων μέσων (*infinite use of finite means*) και συνεπώς οι γραμματικές θα πρέπει να περιγράφουν τη δυνατότητα να παράγουν οι ομιλητές μιας γλώσσας προτάσεις που δεν έχουν γραφτεί ή λεχθεί ποτέ πριν. Βασικό μέλημα των επιστημονικών γραμματικών της περιόδου αυτής είναι η οριοθέτηση του τι συνιστά αποδεκτές ή μη προτάσεις. Πρέπει να θυμηθούμε εδώ ότι αυτός ο προβληματισμός έχει δημιουργήσει γνωστές σε όλους προτάσεις όπως:

Colorless green ideas sleep furiously

ή προτάσεις που εμφανίζουν το γενικότερο θέμα της δισημίας:

Flying planes can be dangerous

Συμμετέχοντες. Βασική διαφορά μεταξύ αυτών που συμμετέχουν στις δύο ομάδες μελέτης της γλώσσας, όπως έχει ήδη αναφερθεί, είναι σε ορισμένες περιπτώσεις η ηλικία, πάντα όμως η εθνικότητα. Ενώ δεν κάνουμε διάκριση στις ηλικίες των συγγραφέων επιστημονικών και σχολικών γραμματικών, οπωσδήποτε πρέπει να διακρίνουμε ότι οι συγγραφείς επιστημονικών γραμματικών πάντα απευθύνονται σε ενήλικες (ερευνητές αλλά και φοιτητές), ενώ οι συγγραφείς σχολικών γραμματικών απευθύνονται σε νεαρότερες συχνά ηλικίες, αλλά πάντα διαφορετικής εθνικότητας. Τους συμμετέχοντες διακρίνουν α) η ιδιότητά τους ως μέλη μιας ομάδας β) οι κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των μελών κάθε μιας επαγγελματικής ομάδας. Ειδικότερα, μαρτυρίες για τις κοινωνικές σχέσεις των μελών της ομάδας των γλωσσολόγων συγγραφέων είναι τα συνέδρια όπου αναπτύσσονται γνωριμίες και κοινωνικές σχέσεις, οι βιβλιοκρισίες, βιβλία γραμμένα προς τιμή αναγνωρισμένων συναδέλφων. Παρόμοιες κοινωνικές σχέσεις αναπτύσσουν και οι συγγραφείς σχολικών γραμματικών, σε μικρότερη ίσως έκταση, γιατί το σχολικό βιβλίο δεν αποτελεί αντικείμενο κριτικής στον ίδιο βαθμό όπως το γλωσσολογικό, και γιατί ο συγγραφέας δεν είναι πάντα και απαραίτητα πανεπιστημιακός καθηγητής.

2. Επιλογή χαρακτηρισμένων κατηγοριών

Αφετηρία μας είναι το θεματικό περιεχόμενο των γλωσσολογικών παραδειγμάτων. Η περίοδος γύρω στο 1970 έχει επιλεγεί γιατί την εποχή αυτή με τη μετασχηματιστική θεωρία έχει ήδη τεθεί η βάση για την έρευνα των καθολικών δομών της γλώσσας, που αποτελούν το βασικό αντικείμενο της γλωσσολογίας. Ήδη, από το 1957, με την εμφάνιση των *Syntactic Structures* του Chomsky, η γλωσσολογία έγινε περισσότερο εμπειρική επιστήμη. Η αξιολόγηση των γλωσσολογικών θεωριών γίνεται πια με βάση τις κρίσεις των ομιλητών μιας γλώσσας, σε σχέση με την αποδοχή ή μη των προτάσεων.

Την ίδια εποχή, ένα πολιτικό γεγονός, ο πόλεμος του Βιετνάμ, βρίσκεται στο αποκορύφωμά του, γεγονός που προκαλεί αντιδράσεις στους πανεπιστημιακούς κύκλους, που εκφράζονται μεταξύ των άλλων και με γλωσσολογικά παραδείγματα με τα οποία δείχνουν την αντίθεσή τους. Οι γλωσσολόγοι συχνά αντλούν τα θέματα των παραδειγμάτων τους από τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες της εποχής. Τα θέματα αυτά είναι πολιτικού, καθαρά γλωσσολογικού (αναφορά στη νοησιарχία και το μιχαβιορισμό), αστείου περιεχομένου, συχνά αναφέρονται στα ναρκωτικά, ενώ άλλα είναι κάπως παράδοξα. Τέτοια παραδείγματα γράφουν οι σημαντικότεροι Αμερικανοί γλωσσολόγοι της εποχής, όπως οι: Charles J. Fillmore, Emmon Bach, James McCawley, Barbara Hall Partee, Richard Garner, Edward L. Keenan, D. Terence Langendoen, Harris B. Savin, George Lakoff, Arnold M. Zwicky, Sandra Annear Thompson, Robin Lakoff, Bruce Fraser, Paul M. Postal, Noam Chomsky, Jerrold J. Katz, Paul Kiparsky, Karol Kiparsky, Marina K. Burt, κ.α.

Τέτοια παραδείγματα εμφανίζονται σε μερικές από τις κυριότερες δημοσιεύσεις της εποχής, όπως:

Universals in Linguistic Theory. 1968. Emmon Bach και Robert T. Harms (εκδ.).

Semantics. An Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics and Psychology. 1971. Danny D. Steinberg & Leon A. Jakobovits (εκδ.).

Studies in Linguistic Semantics. 1971. Charles J. Fillmore και D. Terence Langendoen (εκδ.).

From Deep to Surface Structure. An Introduction to Transformational Syntax. 1971. Marina Burt.

Readings in English Transformational Grammar. 1970. R. A. Jakobs και P.S. Rosenbaum (εκδ.).⁷

Είναι τόσο διαδεδομένα τα θέματα αυτά, που το 1971 εκδίδεται το βιβλίο *Studies Out in Left Field: Defamatory Essays Presented to James McCawley*. Zwicky, Salus, Binnick, Vanek, (εκδ.) αποκλειστικά με τέτοια παραδείγματα.

Από τα προναφερθέντα είναι φανερό ότι τα θέματα αυτά είναι πολύ διαδεδομένα κατά την περίοδο αυτή. Στη γλωσσολογία ένα δομικό στοιχείο που το χαρακτηρίζει μια ποιότητα λέγεται χαρακτηρισμένο (marked). Μπορούμε να απομονώσουμε ορισμένες χαρακτηρισμένες κατηγορίες δίνοντας παραδείγματα για κάθε μια, και να αναζητήσουμε τις κατηγορίες αυτές σε σύγχρονες σχολικές γραμματικές.

Προς το σκοπό αυτό έχουν επιλεγεί οι ακόλουθες κατηγορίες⁸ γιατί είναι ευρέως διαδεδομένες στη γλωσσολογία, αλλά και γιατί είναι θέματα με ευρεία χρήση στην καθημερινή ζωή:

1) Political/Political Attitude (παραδείγματα που αναφέρονται σε κυβερνήσεις ή πολιτικές προσωπικότητες, θεωρίες και καταστάσεις που επηρεάζουν τη σύγχρονη ζωή / η στάση του συγγραφέα μπορεί να δηλώνεται ή να υποδηλώνεται).

⁷ Χαρακτηριστική είναι η αφιέρωση του βιβλίου αυτού: «To the children of Vietnam 1945-19??»

⁸ Οι κατηγορίες διατυπώνονται στην Αγγλική, γιατί πρόκειται για παραδείγματα στην ίδια γλώσσα.

- 2) Courtship/Sex (ο δελεασμός του σεξουαλικού συντρόφου/οτιδήποτε σχετίζεται με τη σεξουαλική δραστηριότητα του ατόμου).
- 3) Funny (παραδείγματα που προκαλούν γέλιο ή διασκεδάζουν).
- 4) Weird (παραδείγματα παράδοξα ή δύσκολα να γίνουν κατανοητά).
- 5) Drugs (ναρκωτικά).
- 6) Combined Categories (συνδυασμός δύο ή περισσότερων από τις παραπάνω κατηγορίες σε ένα παράδειγμα).

2.1. Γλωσσολογικά Παραδείγματα⁹

- 1) α) John is believed to admire Spiro Agnew (Political, McCawley, Studies, 100).
β) Every Democrat who voted for a Republican was sorry (Political/Attitude Expressed, Partee, Studies, 10).
γ) Lyndon Johnson is an imperialist butcher (Political/Attitude Expressed, McCawley, Universals, 157).
- 2) α) John wished that he had a bad breath (Funny, Langendoen/Savin, Studies, 57).
β) I think that vampires have large livers (Funny, Postal, Studies, 189).
γ) Mary wasn't cooked by the chief, was she? (Funny, Burt, From D. to SS., 46).
- 3) α) Many reporters claimed that John dated few girls (Courtship, Lakoff, Semantics, 243).
β) John's dissertation deals with premarital sex among the Incas (Sex, McCawley, Universals, 131).
γ) I will come to the orgy (Sex, Garner, Studies, 24).
- 4) α) The dead man, who I had once come across at a party in Vienna now looked a mess (Weird, Lakoff, Semantics, 331).
β) Either tigers live in Mongolia or Hrogar is a llama (Weird, Lakoff, Studies, 142).
γ) I have a tooth and it is missing (Weird, Fillmore, Universals, 63).
- 5) α) It was proven that Andy smoked pot (Drugs, Burt, From D. to SS., 96).
β) John and Mary are cool and like pot (Drugs, Burt, From D. to SS. 67).
γ) You are a real dope (Drugs, Bach, Universals, 102).
- 6) α) Johnson reminded me of De Gaul in that he had a long nose (Political/Funny, Postal, Studies, 221).
β) The average bureaucrat is like Nixon (Political/Funny, Postal, Studies, 220).
γ) He says that his toenail sings five-part madrigals (Weird/Funny, McCawley, Universals, 129).

2.2. Επιλογή Σχολικών Γραμματικών

Τυχαία επέλεξα τις ακόλουθες γραμματικές από την περίοδο γύρω στο 1970 και από τον αμερικάνικο χώρο, όπως έγινε και στην περίπτωση των επιστημονικών γραμματικών:

⁹ Σε παρένθεση σημειώνονται με τη σειρά κατηγορία, συγγραφέας, βιβλίο σελίδες.

A Practical English Grammar 1968 (στο εξής *PEG*).

Γράφτηκε από τον Earl W. Brockman με τη συμμετοχή του George F. Sheldon και υπό την καθοδήγηση των Edwin T. Cornelius Jr., και W.D. Sheeler. Απευθύνεται στο μαθητή ή φοιτητή μεσαίου ή προχωρημένου επιπέδου. Σύνολο παραδειγμάτων 2290.

Patterns of American English. A Guide for Speakers of Other Languages. 1971 (στο εξής *PAE*) Marian Brown Lorenz.

Απευθύνεται κυρίως σε φοιτητές κολλεγίων, σε ιδιωτικά ή πανεπιστημιακά προγράμματα. Σύνολο παραδειγμάτων 4780 περίπου.

Modern English. A Textbook for Foreign Students. 1968 (στο εξής *ME*) William Rutherford.

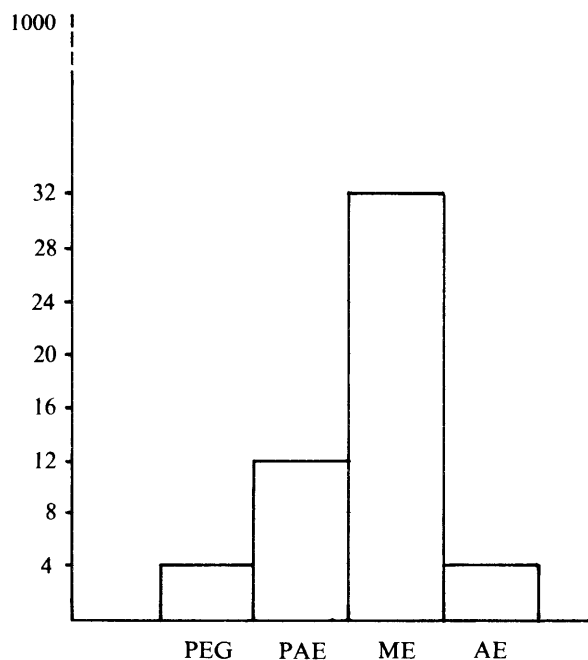
Απευθύνεται στο μαθητή ή φοιτητή που χρειάζεται επαρκή γνώση της γλώσσας για το πανεπιστήμιο ή την καθημερινή χρήση. Σύνολο παραδειγμάτων 13130.

American English. Grammatical Structure III. 1971 (στο εξής *AE*). Harvey Nadler, Leonard R. Marelli.

Συνιστά το βασικό πρόγραμμα του American Language Institute. Χρησιμοποιείται για τη διδασκαλία της Αγγλικής σε ξένους φοιτητές στο New York University. Σύνολο παραδειγμάτων 5400 περίπου.

3. Παράσταση χαρακτηρισμένων παραδειγμάτων στις σχολικές γραμματικές, ανά 1000.

Διάγραμμα 2

Αναλυτικά:

PEG 4.3 Political ανά χίλια

PAE 11.9 Political ανά χίλια

ME 31 χαρακτηρισμένα ανά χίλια. Απ' αυτά: 20 Political, 10.8 Garbled Speech - χρησιμοποιώντας τη χωρίς σημασία λέξη *shrdlu* σε διάφορους γραμματικούς ρόλους, ο Roberts συνθέτει προτάσεις που θα εντάσσονταν στην κατηγορία *Weird*. Σε όλο το βιβλίο υπάρχουν 2 παραδείγματα της κατηγορίας *Funny*.

AE 4 Political και *Courtship* ανά χίλια.

3.1. Παραδείγματα Χαρακτηρισμένων Κατηγοριών Σχολικών Γραμματικών

PEG

- 7) α) The Vice President becomes President if the President dies (Political, 23).
- β) All legislative powers herein granted shall be vested in a Congress... (from the United States Constitution) (Political, 68).
- γ) I spoke to the President myself (Political, 84).
- δ) The President leaves for Europe tomorrow (Political, 22).

PAE

- 8) α) What are the Major political parties in the United States? (Political, 47).
- β) The presidential candidates select the vice-presidential candidates (Political, 48).
- γ) Attend a political rally (Political, 157)
- δ) Vote in a national election (Political, 157).

ME

- 9) α) It's the position of the government (Political, 49).
- β) My grandfather was a Republican, my father was a Republican, my wife and I are Republicans, and my children are too (Political/Attitude Expressed, 187).
- γ) Did he contribute money to the Democratic Party? (Political, 71).
- δ) You remind me of an elephant, with your big ears and long nose (clever remark) (Funny, 211).
- ε) By *shrdluing*, the government thinks it can increase both the economic and defense budgets (Weird/Political, 453).

AE

- 10) α) Voting is an important responsibility (Political, 142).
- β) Lost in bid for election to the US Senate (Political, 216).
- γ) Ed does not have a date for the dance yet (Courtship, 126).
- δ) Charlie asked Barbara for a date (Courtship, 198).

3.2. Ανάλυση Αποτελεσμάτων και Συμπεράσματα

Διαδεδομένες θεματικές κατηγορίες παραδειγμάτων επιστημονικών γραμματικών της υπό εξέταση περιόδου αναζητήθηκαν σε σχολικές γραμματικές. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς μου εξέτασα περί τα 25.600 παραδείγματα σχολικών γραμματι-

κών. Μετά από μια γενική θεώρηση του περιεχομένου των παραδειγμάτων θα συγκρίνουμε τις σχολικές γραμματικές μεταξύ τους.

Από 25.600 περίπου παραδείγματα δεν βρέθηκε ούτε ένα χαρακτηρισμένο Sex ή Drugs. Βρέθηκαν μόνο δύο χαρακτηρισμένα Funny (το ένα είναι το 9δ), και ένα χαρακτηρισμένο Combined Categories (9ε). Τρία παραδείγματα γι' αυτές τις κατηγορίες είναι μηδαμινό ποσοστό για ένα τέτοιο σύνολο παραδειγμάτων. Γενικά μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι όπου υπάρχουν χαρακτηρισμένες κατηγορίες αυτές είναι ηπιότερης μορφής από εκείνες που εμφανίζονται στις επιστημονικές γραμματικές. Το ηπιότερο μέλος μιας κατηγορίας με δυο μέλη εμφανίζεται με μεγαλύτερη συχνότητα από το εντονότερο μέλος, είναι δηλαδή πιθανότερο να συναντήσουμε Political πριν συναντήσουμε Political Attitude ή παραδείγματα Courtship πριν συναντήσουμε παραδείγματα Sex. Μια εκτενέστερη έρευνα θα μπορούσε να ιεραρχήσει ακριβώς τα θέματα με συχνότητα εμφανίσεως. Το βιβλίο *ME* είναι εκείνο με τα περισσότερα χαρακτηρισμένα παραδείγματα. Πεποιθήσή μας είναι ότι αυτό οφείλεται στο ότι ο συγγραφέας της γραμματικής αυτής παρουσιάζει το υλικό με βάση τη μετασχηματιστική μέθοδο, προσαρμοσμένη βέβαια στις απαιτήσεις των σχολικών γραμματικών. Γράφει ο Roberts στον πρόλογο:

‘The linguistic orientation of the book is that of generative, or transformational-generative grammar, an outstanding outgrowth of research in linguistics in the last decade or so. The prime assumption of transformational theory is that a person’s verbal behavior is the result not of reinforced habit but the “internalization” of an intricate set of abstract rules, which enable him to fashion an intricate number of novel sentences’.

Είναι φυσικό, λοιπόν, να έχει επηρεαστεί ο Roberts από τα γλωσσολογικά παραδείγματα, ή και σε μερικές περιπτώσεις να επιδιώκει ομοιότητα για να προσδώσει στο βιβλίο του κύρος και επιστημονικότητα. Είναι φανερή η σχέση με τα παραδείγματα του Roberts (11) και (12):

- 11) α) Where do I find a univac? (125)
- β) What’s a man-eating tiger? (273)
- 12) α) He’s a trained linguist (312)
- β) The linguistics book hasn’t got a cover (60)
- γ) She’s joining the linguistics club (80)

Όσον αφορά τις επιστημονικές γραμματικές, διαπιστώνουμε μεγαλύτερη ευαισθησία στα κοινωνικοπολιτικά θέματα της εποχής. Πιστεύω ότι η αντίληψη ότι η γλώσσα κάνει απεριόριστη χρήση πεπερασμένων μέσων¹⁰ έπαιξε τον απελευθερωτικό της ρόλο στην επιλογή θεμάτων, και στην ευρεία διάδοσή τους στην ομάδα των γλωσσολόγων. Αυτό συνέβη γιατί, σύμφωνα με τους λόγους που προβλήθηκαν στην αρχή αυτής της εργασίας, υπήρχε στενή επικοινωνία μεταξύ των μελών, πράγμα που ευνόησε τη δημιουργία κάποιας μορφής ίδιου γλωσσικού κώδικα. Τέ-

¹⁰ Πρέπει να σημειωθεί ότι τα περισσότερα παραδείγματα που εξετάστηκαν αναφέρονται στο συντακτικοσημασιολογικό επίπεδο, στο οποίο και είναι δυνατή απειρία συνδυασμών.

λος, ο παράγοντας της ηλικίας των ατόμων στα οποία απευθύνονταν δεν ήταν ανασταλτικός, όπως μπορεί να ήταν στην περίπτωση των συγγραφέων σχολικών γραμματικών.

Γεγονός είναι ότι η γλωσσική συμπεριφορά συγγραφέων γραμματικών, όπως εμφανίζεται στα παραδείγματα όλων των εποχών, είναι τελείως ανεξερεύνητη. Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να μελετήσουμε αυτή τη συμπεριφορά. Μπορούμε να επιλέξουμε θέματα και να δούμε την πορεία τους στο χρόνο, ή να δούμε την αυξομείωση κατηγοριών σε σχέση με άλλες κατηγορίες. Μπορούμε ακόμα να κάνουμε συγκριτικές αναλύσεις θεμάτων των παραδειγμάτων γραμματικών διαφόρων γλωσσών. Το ερώτημα που προκύπτει για τις σχολικές γραμματικές είναι αν θα πρέπει να καινοτομήσουμε στα θέματα των παραδειγμάτων, πράγμα που θα τα έκανε πιο ζωντανά, ενδιαφέροντα και εμπορικά, ή αν μια συντηρητική θεματολογία εξυπηρετεί πρακτικούς σκοπούς με την επαναληπτικότητα των θεμάτων ή ακόμα και όμοιων προτάσεων από γραμματική σε γραμματική, και στα διάφορα στάδια εκπαίδευσης.

Σπύρος Χοϊδάς
Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Αγγλικών Σπουδών
Αραχώβης 19-21
Αθήνα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bach Emmon – Harms Robert T. (εκδ.). 1968. *Universals in Linguistic Theory*. Holt, Rinehart & Winston.
- Bernstein B. 1967. “Elaborated and Restricted Codes”. Στον Lieberman (εκδ.) 1967.
- Brockman Earle W. 1968. *A Practical English Grammar*. Collier-Macmillan International, N.Y.
- Brown Penelope – Fraser Collin. 1979. (εκδ.). Στους Klaus R. Scherer – Howard Giles. 1979.
- Burt Marina K. 1971. *From Deep to Surface Structure*. Harper & Row, N.Y.
- Chomsky Noam. 1957. *Syntactic Structures*. The Hague, Mouton.
- Chomsky Noam. 1965. *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, Mass. M.I.T. Press.
- Fillmore Charles J. – Langendoen D. T. (εκδ.). 1971. *Studies in Linguistic Semantics*. Holt, Rinehart & Winston, Inc.
- Fishman J. A. (εκδ.). 1968. *Readings in the Sociology of Language*. The Hague, Mouton.
- Fishman J.A. 1972. *The Sociology of Language*. Rowley Mass.
- Jakobs R.A. – Rosenbaum P.S. 1970. *Readings in English Transformational Grammar*. Ginn & Company. Waltham, Mass.
- Labov W. 1970. “The Study of Language in its Social Context”. *Studium Generale* 23, 30-87.

- Labov W. 1972. *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia.
- Lakoff Robin. 1971. "If's and's and but's about conjunction". Στους C.J. Fillmore - D. T. Langendoen 1971.
- Lieberson St. (εκδ.). 1967. Explorations in Sociolinguistics (Part 2 of *International Journal of American Linguistics*, 33-34) Bloomington : Indiana University.
- Lorenz Marian Brown. 1971. *Patterns of American English. A Guide for Speakers of Other Languages*. Oceana Publications, Inc. N.Y.
- Μπαμπινιώτης Γ. 1980. *Θεωρητική Γλωσσολογία. Εισαγωγή στη Σύγχρονη Γλωσσολογία*. Αθήνα.
- Nadler Harvey - Marelli Leonard R. 1971. *American English. Grammatical Structure*. Center for Curriculum Development, Inc.
- Rutherford William E. 1968. *Modern English. A textbook for Foreign Students*. Harcourt, Brace & World, Inc.
- Scherer Klaus R. - Giles Howard. 1979. *Social Markers in Speech*. Cambridge University Press.
- Slager William. 1973. "Creating contexts for language practice". *TESOL Quarterly* Vol. 7. No 1.
- Steinberg D.D. - Jakobovits L.A. 1971. *Semantics. An Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics, and Psychology*. Cambridge University Press.
- Zwicky A. - Salus P. - Binnick R. - Vanek A. (εκδ.). 1971. *Studies out in Left Field. Defamatory Essays Presented to James McCawley*. Linguistic Research Inc. Edmonton, Champain.